

muştur. Başta Descartes olmak üzere bazı Batılı düşünürlerle Gazzâlî'nin şüpheciliği ve diğer felsefi görüşleri üzerinde karşılaştırmalar yapılmakta, Gazzâlî'nin eserlerinin XII. yüzyıldan itibaren Batı'da tanınmasının metodik şüpheciliğin gelişmesinde etkili olduğu düşünülmektedir (mesela bk. Ülken, s. 377-387; Çubukçu, s. 99-107; M. Akil b. Ali el-Mehdî, s. 329-331).

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "ryb" md.; *Lisânü'l-'Arab*, "ryb" md.; Tehânevî, *Keşşâf*, I, 665-666, 780; *Tâcü'l-'arûs*, "şbh" md.; *Kâmus Tercümesi*, I, 282-283; IV, 813, 1090; Wensinck, *el-Mu'cem*, "ryb", "şkk" md.leri; *Müsned*, II, 445, 446; Taberî, *Câmi'ü'l-beyân*, Beyrut 1412/1992, I, 129-130; IV, 351-355; İbn Abdürabbih, *el-İk'dü'l-ferid*, II, 407; İbn Sînâ, *eş-Şifâ' el-İlâhiyyât (I)*, s. 50-52; Abdülkâhîr el-Bağdâdî, *Uşûlü'd-dîn*, Beyrut 1401/1981, s. 6-7; Gazzâlî, *Mizânü'l-'amel*, Kahire 1328, s. 215-216; a.mlf., *Feđâ'i-hu'l-Bâtıniyye* (nşr. Abdurrahman Bedevî), Kahire 1383/1964, s. 73-131; a.mlf., *el-Münkiz mine'l-ğalâl* (nşr. Ahmed el-Câlindehri), Lahor 1971, s. 2-10; Fahrreddin er-Râzî, *Mefâtihu'l-ğayb*, II, 18-19; Teftâzânî, *Şerhu 'Akâ'idü'n-Neseft*, İstanbul 1308, s. 19-25; Şevkânî, *Fethu'l-ğadir*, Beyrut 1412/1991, I, 31, 600; III, 110; Elmallı, *Hak Dini*, I, 164-165; Alfred Weber, *Felsefe Tarihi* (trc. H. Vehbi Eralp), İstanbul 1949, s. 17, 33-34, 86, 188-190; Hilmi Ziya Ülken, *İslâm Felsefesi Tarihi*, İstanbul 1957, s. 377-387; İbrahim Ağah Çubukçu, *Gazzâlî ve Şüphecilik*, Ankara 1964, s. 99-107; J. van Ess, "Skepticism in Islamic Religious Thought", *God and Man in Contemporary Islamic Thought* (ed. Charles Malik), Beirut 1972, s. 83-98; Macit Gökberk, *Felsefe Tarihi*, İstanbul 1980, s. 279-280, 347, 403-406; M. Akil b. Ali el-Mehdî, *el-Menhecü'l-felsefi 'inde'l-Gazzâlî ve Dikart li'l-vüşûl ile'l-ğakika*, Kahire, ts. (Dâru'l-hadis), s. 329-331; Hüseyin Atay, "Müslümanlarda Şüphecilik", *AÜİFD*, XXVIII (1986), s. 1-22; D. B. Macdonald, "al-Ghazâlî", *EI*, II, 146.

MUSTAFA ÇAĞRICI

ŞÜRAHBİL b. HASENE

(شرحبیل بن حسنة)

Ebû Abdillâh

(Ebû Abdirrahmân, Ebû Vâile) Şürahbîl
b. Hasene bint Mutâ' el-Kindî
(ö. 18/639)

Vahiy kâtibi ve kumandan.

573 veya 574 yılında Mekke'de doğdu. Temim kabilesine mensup olduğu zikredilmişse de aslen Kindelidir. Mekke'de Zühreoğulları'nın halîfi olarak yaşayan babası Abdullah, Şürahbîl çok küçük yaşta iken öldüğünden annesi Hasene'ye nisbet edilmiştir. Hasene'nin de kendi annesi olmadığı ve onun Şürahbîl'i küçük yaşta evlât edindiği belirtilir. Şürahbîl babasının vefatından sonra annesiyle evlenen, Kureys

kabilesine mensup Süfyân b. Ma'mer el-Cümahî'nin yanında büyüdü. Gençlik yılları Mekke'de geçti ve okuma yazma bildiği için itibar gördü. Otuz beş yaşlarında aile fertleriyle birlikte müslüman oldu. İlk iman edenlerle birlikte müşriklerin işkenelerine mâruz kaldı ve ikinci kabile ile Habeşistan'a hicret etti. Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinin ardından o da Medine'ye geldi ve üvey babasının akrabaları olan Züreykoğulları'nın yanına yerleşti. Medine'ye gelişi 7 (628) yılındaki Hayber Gazvesi sırasında olmuştur. Bu tarihten sonra Şürahbîl birçok seriyeye ve gazveye katıldı. Resûl-i Ekrem'in vahiy kâtipliğini yaptı ve çeşitli antlaşmaların metinlerini yazdı. Bunlardan biri, Tebük Gazvesi esnasında cizye vermek üzere kendileriyle antlaşma yapılan Eyle halkı ve önderleri Yuhannâ b. Ru'be'ye gönderilecek metindir (Muhammed Hamîdullah, s. 117-118). Resûlullah vefat etmeden kısa bir süre önce Şürahbîl'i Mısır'a elçi olarak gönderdi ve Şürahbîl Resûlullah'ın vefatından sonra Medine'ye dönebildi.

Şürahbîl b. Hasene'nin adı Hz. Ebû Bekir döneminde sıkça duyulmaya başlandı. Halife onu Yemâme tarafında peygamberlik iddiasıyla ortaya çıkan Müseylime-tülkezzâb üzerine gönderdiği İkrime b. Ebû Cehil'e yardım etmek üzere oluşturulan yeni bir birliğin başında ve Müseylime'yi İslâm devletine itaate davet eden bir mektupla birlikte yolladı. Ancak Müseylime'ye karşı savaşmakta aceleci davranan İkrime başarı sağlayamadı. Şürahbîl de yeterli kuvvete sahip olmadığı için aynı âkibete uğradı. Hâlid b. Velîd'in Müseylime'yi bertaraf etmesinin ardından Hz. Ebû Bekir, Irak ve Suriye taraflarının fethi için ordular gönderdi. Suriye'ye yollanan orduların başında Ebû Ubeyde b. Cerrâh, Yezîd b. Ebû Süfyân ve Amr b. Âs ile beraber dördüncü kumandan sıfatıyla Şürahbîl b. Hasene de vardı. Şürahbîl emrindeki 3000 kişiyle Tebük üzerinden Ürdün'e ulaştı. Gelen yardımcı kuvvetlerle asker sayısı 7500'e ulaştıncaya diğer ordu kumandanlarıyla birlikte Busrâ şehrini kuşattı. Irak'ta bulunan ve Suriye-Filistin ordularının başkumandanlığına tayin edilen Hâlid b. Velîd'in komutasında şehir fethedildi. Müslümanların Suriye'deki ilerleyişini durdurmak isteyen Bizans ordusu Ecnâdeyn'de İslâm ordusuyla karşılaştı (13/634). Hâlid b. Velîd, bu savaşta Şürahbîl'i Amr b. Âs ile beraber ordunun sağ cenah kumandanlığında görevlendirdi. Büyük fedakârlıklar gösteren Şürahbîl savaşın kazanılmasında önemli rol oynadı; ardından

Şürahbîl b. Hasene'nin Ürdün'de Vâdilyâbis köyündeki kabri

Beysan'a çekilen Bizans ordusunu takip etti. Zaferle sonuçlanan Fihl savaşında da kumandan olarak yer aldı. Dimaşk kuşatmasında Ferâdis Kapısı'nı tuttu ve fetih sırasında şehre birlikleriyle bu kapıdan girdi. Yermük Savaşı'nın kazanılmasında da kumandan sıfatıyla Şürahbîl'in büyük payı oldu (15/636). Kudüs Bizanslılar'dan teslim alınırken Hz. Ömer'le birlikte şehre girdi.

Suriye-Filistin bölgesinde Akkâ, Sûr ve Taberiye gibi yerleri ele geçiren Şürahbîl b. Hasene 18 (639) yılında Amvâs'ta ortaya çıkan veba salgınında öldü. Kabri, Ürdün'de Livâü'l-agvâri's-şimâliyye bölgesindeki Vâdilyâbis köyünde bir caminin son cemaat mahallinde özel bir bölmede bulunmaktadır. Mısır'ın fethinden sonra burada yaşadığına dair bazı kaynaklarda yer alan rivayetlerle (İbn Abdülhakem, s. 231, 314) kabrinin Kilis'te olduğuna dair rivayetler doğru değildir. Hz. Peygamber'in ilk vahiy kâtibi olan Şürahbîl b. Hasene (M. Mustafa el-A'zamî, s. 66-67) hicretin ardından onun yanında bulunduğu dönemlerde de vahiy kâtipliğini yapmıştır. Kendisinden sadece bir iki rivayet nakledilmiştir. Râvileri arasında iki oğlu Rebîa ve Abdurrahman ile Ebû Abdullah el-Eş'arî'nin adları geçmektedir (İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 266).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, IV, 127-128; VII, 393-394; İbn Abdülhakem, *Fütühu Mısır* (Torrey), s. 231, 314; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicavî), II, 698-699; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-ğâbe*, II, 512-513; İbn Hacer el-Askalânî, *el-İşâbe* (nşr. Âdil Ahmed Abdülmevcûd v.dğr.), Beyrut 1415/1995, III, 265-266; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, Beyrut 1404/1984, IV, 285; Süyûtî, *Hüsnu'l-muhâdara* (nşr. Halîl el-Mansûr), Beyrut 1418/1997, I, 167; M. Mustafa el-A'zamî, *Küttâbü'n-nebi*, Beyrut 1398/1978, s. 66-67; Muhammed Hamîdullah, *el-Vesâ'iku's-siyâsiyye*, Beyrut 1405/1985, s. 117-118; Abdülmün'im Abdürrâdî el-Hâşimî, *Qâdetü'n-nebi*, Dimaşk-Beyrut 1410/1990, s. 89-120; C. E. Bosworth, "Şürahbîl b. Hasana", *EI* (İng.), IX, 508; Ahmed Saîd Hevâş, "Şürahbîl b. Hasene", *el-Mevsû'atü'l-'Arabiyye*, Dimaşk 2005, XI, 630-631.

MEHMET EFENDİOĞLU